

Q. D. B. V.

DISSERTATIO THEOLOGICA

De

SERUO

JESU CHRISTI

OMNIBUS PLACENTE:

Quam

Occasione verborum Pauli 1 Cor. IX: 22, X: 33:
leui adumbratam penicillo,

Consensu Ven. Facult Theol.

PRÆSIDE

ISAACO BERNARDI,

S. Theol. Prof. publ. & ord.

Publicæ bonorum censura submittit

Auctor & Respondens

NICOLAUS PERNERUS

Collega Sch. Triu. Waf.

H. L. q. C.

d. XXV. Junii MDCCLXXVII.

ABOÆ, excud. Joh. Klämpe, Reg. Acad. Typ.

S:æ R:æ
Magnæ Fi-
Reverendissimo Patri

D^N. JONÆ

S. Theologiæ Doctore Celeberrimo, inclitæ Diœce-
ibidem ProCancellario Magnificentissimo, nec non
mo, Scholarum per totam

Maxime Reuerendo atque Amplissimo Domino,

Dⁿ. ANDREÆ BERGIO,

S. Theologiæ Doctore & Professore primario, Diœ-
ceseos Aboënsis Archi Præposito Celeberrimo, Ec-
clesiæ Cathedralis Suecanæ, quæ ibidem est, Anti-
stiti vigilantissimo, Consistorii Adlessori Grauisimo.
MÆCENATIBUS & PROMO-

DEcantatus ille fauor Vester summus in omnes & singu-
nellus hinc ego, cui eandem beneuolentiam Vestram,
ductus sum, ad contendendum tam fidenter ad Vos, sacræ
tui meo presidium & Patronos quæsturus; simulque ad of-
nesicia Vestra innumera atque maxima, que mihi nullo non
in iis tamen, spero, adspiciatis, Mæcenates Maximi, sere-
ferentisque mentem deuotissimam, quam aliis quælibet ra-
no Jesu Christo, cui toti inseruitis, cum adprecaatione o-
qui idem con-

MAGNORUM NO-

*Cultore & clien-
Nicolao*

M:tis
dei VIRO,
ac Domino,

FAHLENIO,

teos Aboënsis Episcopo Eminentissimo, Academix
Venerandi Consistorii Ecclesiastici Præsidi Gravissi-
Dicecesin Ephoro Adcuratissimo.

Maxime Reuerendo atque Amplissimo Domino,

Dn. ISAACO BERNARDI

S. Theologiæ Professore Celeberrimo, Ecclesiæ Ca-
thedralis Fennicæ Pastori longe Dignissimo, Con-
sistorii Adfessori Grauitimo,

TORIBUS MAGNIS.

*los, minimos quoque litterarum alumnos audaces facit. Te.
Mecenates Maximi, per aliquot annos experiri licuit, ad-
veritatis Tutores & Propugnatores Cordatissimi, huic sæ-
ferendum Vobis munera, quæ mos sæculi mihi dedit, ob be-
tempore prestistis. Sint licet ista dona mea chartacea;
na fronte plus argumenti nobilitatem & excellentiam, of-
tiones, quæ nullæ sunt. Denique estote Augustissimo Domi-
mnis generis felicitatis flagrantissima commendati, ab eo,
stanter vouebit,*

MINUM VESTRORUM

te deuotissime

Pernero.

VIRO Plurimum Reuerendo atque Clarissimo

Dn, NICOLAO ÆIMELÆO,
Pastori in *Syro* majori longe Dignissimo, Patrono
Æstumatissimo, omnique, qua par est, animi reue-
rentia ad cineres vsque suspiciendo, amando,

Quo pacto dignas pro insigni Tua, Vir clarissime, in
me voluntate, grati animi significationes ederem, hac-
tenus saepe cogitavi; nec tamen hodie repperitum habeo. Be-
neficiorum enim erga me Tuorum ea est magnitudo, ut fa-
stigium illa inter omnia seruet alia, & verba queuis, me-
rita Tua in me declarantia, superet. Admitte tamen, Vir
Clarissime, obsequens moribus aui nostri, ut hicce factus
meus qualiscunque sit optimus deuoti adfectus mei apud Te
interpres, & tanquam obles certissimus, fauoris Tui exo-
rator & conseruator felicissimus. Si enim animi Tui sa-
cratior indoles eundem nullis ex aliis rationibus, quam ex
illustri argumento, quo ocepatur, & ex intentione offeren-
tis, putare voluerit; possem mihi in sinu gratulari, me hac-
tenus desideratum inuenisse modum, quo donum hocce &
me ipsum Tibi gratum sistere valeam. Certe animum semper
obstringo meum, ad expetendum a summo rerum Moderato-
re Tibi Tuisque vigorem animi & corporis integerrimum; ut
tandem bene exanilatis fidorum Seruorum Jēu Christi labo-
ribus, Tibi iniunctis, in numero eorundem eternum floreas,
& instar stellarum splendeas!

Nominis TUI Clarissimi

Cu'tor humillimus
Nicolaus Pernerus,

Conspectus.

Sectio ~~posterior~~ ^{posterior} euoluit notionem & ideam serui Christi veram, distinctam & adequatam.

§. I. Ex variis acceptionibus vocis Seruus eiusdem veram notionem colligit.

§. II. Dominium istud, quod Deo in sensu generali tribuitur in hosce seruos, prorsus plenum & illimitatum esse, a creatione & conseruatione demonstrat.

§. III. Speciali modo Christianos huic dominio per opus redemptionis & regenerationis subiici ostendit.

§. IV. Specialissimum dominium in ministros ecclesie a speciali providentia euoluit.

§. V. Hoc pacto dominio Dei subiectos oportere omnes a Deo destinatos & confirmatos esse, euincit.

§. VI. Adseuerat eos oportere fieri *deodidulsc*, propter muneris difficultatem & defectum virium intellectus naturalium.

§. VII. Euincit hinc necessitatem experientie spiritualis.

§. VIII. Eam ex conuersatione quotidiana intimaque cum Deo repetit.

§. IX.

Sectio posterior.

- Ex indole delineati serui Christi, & ex indole consortii eius cum Deo, studium placendi hominibus, tum negative, tum positive enodat.*
- §. I. *Negative proponit hoc studium in genere.*
- §. II. *Enumerat quosdam modos illegitimi studii placendi omnibus.*
- §. III. *Continet argumentum posituum generale eiusdem studii.*
- §. IV. *Ostendit facilitatem hoc pacto placendi omnibus veris Christianis & regeneratis.*
- §. V. *Differit de legitimo studio placendi irregeneratis & impiis, ostenditque eius impossibilitatem, manente repugnantia inclinationum mutua.*
- §. VI. *Adducit argumenta, quibus minister ecclesie obligatur, ad omne studium suum conferendum, ut repugnantia hec auferatur.*
- §. VII. *Adtingit studium placendi constitutis in astu tentationum, cum morbis & morte pugnantibus, captiuis, seductoribus & seductis.*

I. N. J.

PROLEGOMENA.

§. I.

Haud errauerimus, si in fontes tum incorrupti, tum corrupti status ecclesie inquirentes, plurimos tum in iusta tum peruersa ministrorum molitione fitos esse, pronunciauerimus. Ad prius argumenti momentum quod adtinet, nouimus nihil fere esse, quod animos mortalium magis adficiat atque moueat, quam magna & nobilia seruorum Iesu Christi exempla; qui in doctrina delineandam Christi imaginem, in tota vita & conuersatione sua, eandem auditoribus suis luculentam atque splendidam repræsentant. Hæc cuncta animos auditorum ardore sancto, & quodam quasi contactu haud raro inflammant, eosque non tantum ad eandem imaginem animo concipiendam, verum & vita exprimendam, æmulationem eorum prouocando, excitant. Hæc cursum Christianismi, opinione illorum maxime arduum, iucunde & feliciter confici pos-

2
se ostendunt; quippe in quo homines, iisdem, quibus ipsi sunt, per se infirmitatibus obnoxios, tantum proaectos vident. Qui igitur ministri Iesu Christi hanc imaginem & in dogmatibus & moribus suis intemeratam publico omnium conspectui sistunt; non tantum faciem Christianismi nitidam & sinceram efficiunt, sed etiam honorem & estimationem ministerii, a Deo ipsi destinatum 1. Tim. V. 17. apud omnes conseruant. Quod quantæ sit necessitatis in functionibus sacris recte obeundis, patet inter alia ex historia primitiæ ecclesiæ.

§ II.

Posterioris momenti veritas in argumento sua radiat luce. Cum enim in contrariam ministeriorum res abducuntur partem, neque iusta adhibetur cura & prouida circumspèctio in educandis adolescentibus in vsum huius ministerii, in moribus ipsorum formandis, in studiis & exercitationibus instigandis, nec in dotibus præstantioribus eligendis; hinc contrarios & peruersos etiam produci videmus fructus, tam estimationi ministerii, quam ædificationi Christianismi detrimento natos. Quem enim in quodam seruos Iesu Christi fideles, dexterritate ingenii & integritate vitæ ornatos, non tantum addidisse Christianismo incrementa maxima, sed etiam auxisse bonam estimationis suæ famam, historia nos docet: ita ministros rudes *ἵς διακονίας*

3

πρωτα , fordidos, leues, futiles & varios in omni
 vita sua, vel saltem leuiter & humili gradu ima-
 ginem virtutum pingentes, ea, quæ doctrina ex-
 struere conantur, ignominia vitæ destruxisse, vel
 multitudinem ad mediocre & tepidum virtutum stu-
 dium, h. e. externam qualemcunque honestatem,
 traxisse videmus. Neque hæ peruersæ ministro-
 rum res hoc incommodo solam multitudinem af-
 fecerunt, sed id detrimenti ipsi existimationi mini-
 sterii intulerunt, vt nobilioribus præditi dotibus hoc
 munus personis suis indignum, quod suscipiant, o-
 pinentur: quippe qui spem præstantioris, ex men-
 te sua, vitæ generis sibi facere possunt. Plurimum
 itaque mali, quo Christianismus hodie premitur,
 ipsamque contemtionem ministerii a nostro ipso-
 rum ordine haud minimam partem emanare vide-
 mus, vt in conscientijs convicti non pauci grauissi-
 ma prophetæ increpatione confundantur; *At vos re-
 cessistis a via, fecistis vt impingerent multi in legem; cor-
 rupistis fœdus leuiticum, dicit Jehoua Zebaoth: ideo etiam
 ego reddidi vos contentos & abiectos toti populo. Malach.
 II: 8, 9.*

§ III.

¶ Ec sunt B. L. incitamenta, quibus, specimen
¶ quoddam in sacris litteris editurus, adductus
 sum ad adumbrandum Seruum IESU Christi omni-
 bus placentem. Quid enim magis necessarium est,
 quam vt veram, distinctam & adæquatam ideam

4
 serui IESU Christi nobis perspectam habeamus? Huius excellentis doctrinae & vitae integritatis iusta contemplatio nos merito prouocabit omnes, ad incumbendum dies noctesque in res sacras pio atque constanti desiderio; ad conferendum eo consilia, dicta & facta nostra singula, ut felicem laboribus nostris successum adquiramus, non detrahamus; dignitatem ministerii primæuam recuperemus, non extenuemus. Licet vel hæc, ut optima alia consilia sæpe, in irritum cadere, & sanctissimi conatus expectationem frustrari aliquando videantur: quippe quem euentum & ipse Saluator experiri coactus est: participabunt tamen pro suo modulo omnes veri IESU Christi serui hoc testimonium conscientia: *Etsi frustra laborauimus, & in vanum ac inutiliter vires nostras consumpsimus: iudicium tamen nostrum apud Iehouam est, & opus nostrum penes Deum nostrum; & licet Israël non congregetur, gloriosi tamen sumus in oculis Iehouæ, & Deus noster robur nostrum est. Esai. XLIX: 4, 5.*

SECTIO PRIOR.

§. I.

AVo nostro receptum ut sequamur morem, eruenda est ante omnia vera notio, aut idea serui IESU Christi, vel quid voce seruus denotatum velimus. Cum vero vox seruus variis acceptionibus sit obnoxia, easdem producere & ex iis veram notionem colligere iuuat, Seruus itaque (no) & generatim sumtus denotat

notat libertate destitutum, qui dominio alieno sub-
 jicitur, quo pacto omnis creatura, etiam irratio-
 nalis est serua Dei. Psal. CIV. 4. CXIX: 91. (2:0)
 Speciatim & strictè eum, qui aliis labore quouis
 seruit, neque habet ius de rebus pro arbitrio suo,
 sed alieno, constituendi, qualis est vel pretio em-
 tus, vel bello captus, vel contractu, seu officii sui
 locatione adscitus. (3:0 Hæc stricta acceptio vocis
 seruus, translate sumta, dispelcitur in licitam & il-
 licitam seruitutem. Hæc respicit illos, qui seruiunt
 diabolo, aut subiiciendo sese dominio peccati, Joh.
 VIII. 3, 4. Rom. VI: 16. aut speciatim obtempe-
 rando hominibus in rebus iniustis & cum verbo Dei
 pugnantibus. Tit. III: 3. I. Cor. VII: 23. Illa con-
 tra est vel eorum, qui aliis hominibus vi contra-
 ctus ad præscriptum diuum seruiunt, Col. III: 22,
 23, 24, 25. Eph. VI: 5, 6, 7, 8. vel eorum, qui
 soli Deo seruitium præstant, quod triplici solet po-
 tissimum fieri modo. (1) Sacerdotes & Prophetæ
 V. testamenti Deut. XXXIV: 5. Jos I: 2. Apoc. X:
 7. Euangelistæ, Apostoli & omnes verbi ministri
 N. testamenti, Act. XVI. 17. Phil. I: 1. 2. Tim. II: 2, 4.
 vocantur serui Dei, quippe per quos Deus agit cum
 hominibus, tanquam per legatos & vicarios suos.
 Sic ipse Filius Dei fuit seruus Dei. Et. XLII: 1,
 XLIII: 10, XLIX: 6. LII: 13. Cum vero Paulus se
 vno loco seruum Dei, alio Christi vocat, indiffe-
 renter ad totam S. Sanctam Trinitatem refert, quia

Apo-

Apostolatus eius commune totius Trinitatis opus est, et si *ναῖ' ἑξουσίῃ* seruus IESU adpelleretur: a Christo enim immediate vocatus est. Act. IX: 3. (b) Seruus est communis omnium piorum honoris titulus, qui internum & externum Deo offerunt cultum, idque hilari animo absque coactione, ad præscriptum verbi Diuini. Luc. II: 29 Rom. VI: 17, 18. (c) Hypocritarum, qui Deo nondum quidem reconciliati, sacra tamen ex debito faciunt externa; sed sine spiritu & fide seruiunt Deo in vetustate litteræ. Rom. VII: 6 Esa. XLII: 19. Ne quid dicamus de magistratu, qui in iure dicendo ministerium Deo præstat, Rom. XIII: 4, 6. Hæcceptiones vocis seruus, ex Celeb. Stockii Clauæ N. testamenti, & commentario D. Frid. Balduini, atque Petri Rauanelli Bibliotheca sacra, erutas, & in veritate sacra fundatas, vberius declarare ratio instituti verat. Labet iam ex istis locis, quibus Apostoli sese aliosque fidos verbi ministros nomine seruorum IESU Christi adpellant, veram vocis notionem eligere. Illa autem eadem necesse ipsis erat, quam Romanis aliisque esse, quibus hac inscriptione litteras suas mittendas curarunt, certi nouerunt. Alioqui surdis viderentur cecinisse: quod de ipsis pronunciare, religio est bonis. Romanis autem pariter ac aliis ea erat serui notio, qua is designabatur, qui in dominio erat aliorum. Hinc sequitur, vt Paulus, adscribendo sibi aliisque verbi ministris

nomen

nomen serui IESU Christi, adseueret se, & omnes eodem munere rite fungentes, esse dominio IESU seu totius S. Sanctæ Trinitatis subiectos. Ministris itaque ecclesiæ adscribi debent omnes eæ acceptiones serui, in quibus S. Scriptura omnibus creaturis vel generalem, vel Christianis specialem, vel etiam ipsis seruitutem quandam iniungit specialissimam. Hisce omnibus rite intelligendis & distinguendis sequentia lucem dabunt clariorem,

§. II.

Rem itaque paullo altius repetendam & examinandam adgreuiantes, dominium, quod Deo in bosce seruos suos in sensu generali tribuitur, prorsus plenum & illimitatum esse, a creatione & conseruatione demonstrabimus. Auctoritate S. Scripturæ constat, Deum ex nihilo, in primo creationis actu, sine omni coactione & indigentia, non tantum res creatas produxisse omnes; verum etiam in ordine semel constituto easdem conseruare, & dare omnibus vitam & inspirationem, siue halitum & omnia. Act. XVII: 24, 25. Res quippe quæcumque a Deo creatæ, per se, aut propria virtute suam existentiam minime continuare possunt, nec eis competit potentia aut facultas sui conseruatricis; sed Deo auctori hæc omnia tribuenda, cuius opere conseruationis cessante, res omnes creatæ in nihilum redigerentur. Act. XVII. 26, 28. Job. XXXIV: 13, 14, 15. XXXVIII. 25, 26, 27. Deo igitur soli utpote auctori & sustentata.

tentatori omnium, competit hinc dominium plenum & illimitatum in omnes res creatas, quæ vel in prima creatione iam productæ sunt, vel hodie demum, quomodocunque per naturam producuntur. Idque, ut non modo de ipsis rebus, sed de mutuis etiam earum vñibus, qui naturæ opera præstantur, & ad mutuam earum perfectionem augendam conducunt, pro arbitrio suo sanctissimo decernere possit. Ecquid enim est siue in actu conseruationis, siue creationis, quod Deo hoc dominium in res quascunque creatas adimere, & in alium quemuis eandem deriuare possit facultatem? Nonne potius in hisce actibus testimonia reperies eidentissima, quæ hoc Deo in summo gradu tribuendum adfirmant? In humanis enim agnoscimus omnes, artifici competere plenum operis sui dominium, quod ex materia aliqua pro libertate animi fecit, ut de ipso opere, & eius vñibus ex arbitrio suo statuere possit. Quia nullam videmus rationem, cur hoc dominium alii vlli potiori tribuendum sit iure. Si hoc de artifice dicendum, quanto magis de Deo? Dicitis hisce addet S. Scriptura pondus, vtens hac ipsa similitudine in argumento de pleno & illimitato dominio diuino in res creatas, h. e. de iure constituendi pro arbitrio suo liberrimo de earum natura, & de vñibus, quomodocunque ex ea resultantibus. Esa. XXIX: 16. XLV: 9, LXIV: 8. Jer. XVIII: 6, Rom. IX: 20, 21.

§. III.

Augustissimo huic dominio Dei, respectu Christianorum, specialem cumulum addit opus redemptionis & regenerationis. Luce enim reuelationis & rationis recte vtentes, vidimus Deum pollere dominio in nos & nos ipsos plenissimo. Cuius vi obstringimur componere tam internos animi nostri motus, quam externas quasuis actiones ad voluntatem eius sanctissimam. Experientia vero docet, naturales vires nostras ad hoc rite præstandum minime sufficere; sed eo inclinare omnes, vt prauis adfectibus abrepti, iugum domini Dei excutiamus, & iis habenas tradamus laxissimas. Quoties dictamen conscientie nostræ huius erroris nos conuincit grauissimi, toties videmus nos præcipiti cursu in perniciem ruere, & eo grauiores pœnas nos manere, quo plenius dominium diuinum in nos esse scimus, Rom. II: 15. Hinc malam, impuram & mordacem conscientiam, iusto Dei iudicio, semper circumferre cogimur, Tit. I: 15. Ebr. X: 22 quæ non tantum huius status nostri miserrimi nos commonefacit; verum etiam de gratiæ diuinæ, speciatim intellectus illuminandi, & voluntatis insigniter emendandæ & immutandæ summa necessitate conuincit. Oblato igitur nobis beneficio redemptionis & regenerationis, quo Deus iugum huius domini sui commodum atque suauissimum, & onus, quod carni corruptæ portatu difficile ac plane impossibile videtur, leue & possibi-

le nobis reddere vult, Matth. XI: 30. nihil deest, quo minus agnoscamus rationes adesse iustissimas, quibus speciali modo obligamur omnes, qui a Christo nomen iure traximus, ad subiiciendum nos huic dominio diuino. Non enim minus, immo maius dixerim, est beneficium Dei, quod nos a captiuitate satanæ liberauit, & in regeneratione gratiæ viribus, ad legem suam seruandam, instructos voluit, quam quod nos creauit. Quanto igitur carius pretium est, quo redempti & in hoc statu collocati sumus felicissimo, tanto maius esse dominium Dei in nos, ipsa res indicat, adprobante hoc reuelatione. Eph. II: 10. Rom. XIV: 9, 1. Joh II: 8. Tit. II: 14. Ebr. II: 2, 3. Vt autem ex indole & natura fœderis gratiæ vnusquisque sciat, se speciali modo esse in dominio Dei, gratia regenerans ob oculos ponit luculentissime. Per hanc enim non tantum ingressus ipsis in hoc fœdus conceditur, & voluntas ad acceptanda beneficia Dei, ex muneris ipsis oblatis æstimatione, concitatur: verum etiam ea voluntatis, fide gratiam amplectentis, efficitur mutatio, vt tota sit prona & propensa ad actiones suas determinandas secundum voluntatem Dei. Hinc etiam quam maxime sese oblectant manere sub dominio Dei paterno; non ut in statu seruitutis præfractorum, sed vt in statu filiorum Dei beatissimo simul viuentes, Plal. CXIX: 16, 24, 40, 47. neque possunt, quin omni studio
actio:

actiones suas omnes voluntati diuinæ conformes reddere conentur. 1. Joh. III: 9. Col. I: 9, 10.

§. IV.

Fastigium huic dominio diuino in ministros ecclesie imponit specialissima Dei prouidentia, qua ab æterno eos huic muneri quasi destinauit; ac deinceps ex prima natiuitate & in toto uite progressu idoneus reddit; & denique in ministerium suum adsciscit. Sermo igitur noster hic erit de ista, a superius indicatis distincta, obligatione, quæ fluit e singulari Dei, & ab æterno facta eorum destinatione ad hoc munus; & e singulari Dei cura circa eorum generationem, natiuitatem totumque vitæ cursum, qua hosce destinatos præparat ad munus suum rite olim administrandum, eique admouet. Adsertum hocce probatum ibimus ex generali Dei prouida cura ante, circa & post omnium vitæ ingressum. Si enim Deo, ab æterno, respectu omniscientiæ, sunt notissimæ omnium existentia & qualitates, Psal. CXXXIX: 16, si in generatione & natiuitate eosdem voluit necessariis naturæ donis, & membris apte fabricatis, ad munera ipsis natura destinata rite obeunda, instructos esse, Job. X: 8 -- 18, Psal. XXII: 10, 11. Judic. XIII: totum, si denique ipsi tantæ est curæ directio totius vitæ eorum, Jer. X: 23. quanto magis hæc, in hisce & aliis circumstantiis, exhibebit se circa eos operosissimam, quos in omniscientia sua ecclesie præficiendos decreuit? Hinc etiam ista

S. Scripturæ effata, quibus dicitur Deus admirando consilio segregasse ministros suos inde ab utero matris ad hoc munus, Jer. I: 5 Gal. I: 15. Rom. I: 1. & segregatos, per totam vitam eorum, idoneos facere, 2. Cor. V: 18, 19, 20. Matth. X: 20. Luc. XXI: 15. 2. Cor. III: 5, 6. recte ad omnes ecclesiæ ministros adplicantur. Cfr. Joh. Lud Hartmanni Pastorale, pag. 29. § 19. Quam arcte hæc destinatio & præparatio diuina ministros ecclesiæ obliget, ad subiiciendum se dominio Dei, præter alias rationes, quas vel cum omnibus generales, vel speciales habent, rem penitus examinanti obscurum esse nequit. Quid? quod & ratio dicitur, regum etiam sæcularium ministros, magnis functionibus destinatos & præfectos, arctiori vinculo subiectos esse dominio suorum regum atque principum, quam quos lex generalis sola obligat, quanto magis hoc de dominio Dei concludi potest & debet, qui absolute & καὶ ἐξ ὀνόματι dominus est & manet?

Ex dictis iam cuius clare innotescit, quam multis Christus adquisierit modis dominium hocce plane illimitatum, quod Paulus & omnes veri eius conferui 1. Cor. IV: 1, 2. Christo, siue toti S. Sanctæ Trinitati, in se tribuendum, lubentes agnoscunt. Pari manifestum est modo, quod Paulus & alii voce seruis Romanis aliisque in memoriam reuocare voluerint, se esse huic dominio Iesu Christi plenissimo subiectos, & consequenter ei soli compete-

re ius, pro arbitrio suo sanctissimo, statuendi de ipsis, de ipsorum actionibus, & de toto eorum vitæ genere. Et iuxta profitentur Christum hæc omnia *summa iure facere posse*, vt nec ipsi, neque alii vllam habeant rationem contradicendi. *Dominum* enim tam Romanis, quam aliis est ius de re aliqua constituendi pro arbitrio. *Ius* autem est facultas agendi moralis, qua non modo quis facit quod vult, verum etiam legitime idem facere potest.

§. V.

Nemini itaque, qui hoc modo in ministerio ecclesiastico vult esse seruus Jesu Christi, competit aliquod ius, pro arbitrio & iudicio suo eligendi sibi hoc vitæ genus; sed oportet eum a Christo non solum ad hoc destinatum & electum, verum etiam de destinatione hæc conuictum confirmatumque esse Propositionem stabilit nostram S. Scriptura, partim imponendo omnibus, vt per præces ardentissimas expetant a Deo ipso, in omniscientia sua destinatorum ministrorum & missionem & numerum sufficientem, Matth. IX: 37, 38. electionem & instructionem, Act. I: 24. XIII: 2, 3. fructum & efficaciam, Eph. VI: 19 partim vindicando Deo soli hoc ius destinandi, Ebr. V: 4. nam etsi principaliter hic locus accipiat de vocatione immediata, in V. Testamento vt plurimum vsitata, & ad plantandam ecclesiam N. Testamenti adhibita; iure tamen de honore ministris in genere a Deo destinato intelligitur. Vocatio enim, destinatio, electio

ctio & missio in sacris litteris promiscue & de re eadem adhibentur. Vide Hartmanni Past. pag. 29. Partim etiam improbando & damnando eos, qui proprio motu, lucri causa, turpem ambientes quaestum, 1. Tim. III: 3. minime vero ex destinatione diuina, sibi hunc sumunt honorem. Jer. XXIII: 21. XIV: 14, 15. XXIX: 9. XXVII: 9, 10, 14, 15.

Quomodo autem Deus aliquem huic ministerio ab se destinatum esse, interne conuincat, exponendum iam est. Olim per immediatam, vti dictum, vocationem hoc Deus sapius praestitit: hodie vero per mediatam tantum. Mediate dicimus Deum de destinatione sua interne conuincere, cum quis secundum normam verbi diuini, quod adcurate describit requisita & *πρωϊουατα* veri ministri, exploratum dona sua naturalia, tum spiritualia. Ratione quidem illorum, si ea praeditus sit corporis valetudine, eloquio, aliisque requisitis, quae hoc munus arduum postulat. Si ratione iudicii ea polleat facultate res sacras discernendi, veritatem a mendacio distinguendi, principia ex sacris rite constituendi & conclusiones veritati consentaneas inde derivandi, quae ministro in sacris delineato necessaria est. Si eo gaudeat ingenii acumine componendi veras ideas & imagines rerum, compositas non minus luculento ordine, quam cum parrhesia decente omnibus proponendi, & ab aliis propositas rite percipiendi, quod sacra scriptura & indoles officii requirunt

runt. Si denique ipsi sit is valor memoriæ, vt ideas rerum antea perceptas consideratasque, quoties iisdem opus est præsentibus habere queat. Respectu vero donorum spiritualium, quæ vel ministrantia, vel sanctificantia dici solent, prudens exploratio utramque facit paginam, si quis, ad ministerium spiritus se a Deo destinatum esse, scire voluerit. Oportet enim eum non minus instructum esse donis sanctificantibus, quæ omnibus regenitis communia sunt, & sanctificationem quotidie promouent; quam ministrantibus, quæ etiam omnibus a natura diuerso licet gradu, communia esse videmus; in regenitis tamen per diuinam gratiam sanctificata & ad usum directa legitimam, S. Scriptura & experientia testatur. Dicimus non minus necessariam esse explorationem donorum sanctificantium, quam ministrantium. Horum quippe quædam ita comparata sunt, vt sine illis locum habere, vel per exercitationem, consuetudinem aliasque causas externas, ad finem ministerii obtinendum, dirigi nequeant: sed Spiritus Sancti in omnibus regenitis gratiam habitantem supponant. Illa sunt, respectu virtutum intellectualium, sapientia & prudentia spiritualis 1. Cor. II: 9. -- 16. 1. Ioh. IV: 1. & respectu virtutum moralium ista omnia, quæ in regenitis promiscue promouendo sacerdotio spirituali, & in ministris specialiter emolumento ecclesiæ inseruiunt. 1. Pet. II: 9. 1. Tim. III: 2. -- 7. vide Budd.

Th. Mor. pag. 642. Si quis igitur, hæc & alia dona sua, adiunctis precibus, secundum verbi Dei normam explorans, neque alius, in sacris versatissimis viris, se explorandum præbere detrectans, iisdem non plane destitutum sese viderit; sed in hisce omnibus aderecendi flagrare desiderio, & plurimum eo inclinari, vt aliquando ecclesiæ Dei totus inferuiat: certus is scire potest, se a Deo ministerio sacro destinatum esse. Nam hæc inclinatio & propensio, quam S. Spiritus, mediante verbo, in examinandis viribus nostris ad eiusdem verbi normam, excitat in corde nostro, est illa vocatio, quæ interior vocari solet, animosque muneri sacro destinatorum de decreto diuino interne conuincit. Atque hanc vocationem recte definiunt Theologi per instinctum, impulsum aut tractum diuinum, cuius ope quisque verus minister destinationis Dei sibi conscius fit: seu per bonum cordis testimonium, quod neque ambitione, neque auaritia, neque vlla alia cupiditate, sed sincere obtemperando tractui diuino, & studendo ecclesiæ emolumento, munus sacrum, si quando offeratur, incoactus suscipiat. Neque hoc tantum interiori modo Christus seruos suos de destinatione sua certiores reddit; verum etiam ecclesiam, sponsam suam, commouet, vt ad curam animarum suarum, præ ceteris omnibus, destinatos hosce seruos desideret; & ad vberius confirmandum corda eorum de veritate huius destinationis

onis vere diuinæ, ita dirigit rem, vt illa per exte-
 nam seu ordinariam vocationem muneri docendi
 eos admoveat. Contr. D. Tarnovii Libr. de ministe-
 rio Eccl. pag. 63, 64, 65, 66. D. Budd. Ifag. pag. 45.
 *** Fechtii Instruct. Past. pag. II. §. 3.

§. VI.

Oportet igitur, vt omnes, qui sic conuicti sunt, se ministe-
 rio ecclesiastico destinatos & quasi separatos esse, etiam
 per experientiam spiritualem deodidantē fiant; si animus modo
 sit ipsis, rite administrare munus suum prout ius ejus omnes
 veros Jesu Christi servos arctissime obligat. Adsertionis
 hujus veritas vt eo clarior luceat, ostendendum in-
 primis, quomodo facultates intellectus naturales, per
 exercitationem, consuetudinem aliasq; causas exter-
 nas in vsum directæ, huic muneri non sufficiant; vt
 cuius demum ex defectu harum pateat necessitas ex-
 perientia spiritualis absoluta. Ex S. Scriptura, quæ
 est unica regula huius ministerii, 1. Tim. III; 15, 16.
 continetque suo ambitu vel quasdam historias, vel
 præcepta vitæ, vel etiam dogmata fidei, possunt fa-
 cultates intellectus naturales veritates plurimas erue-
 re, quæ multum in hoc officio faciunt, non tamen ad
 obtinendum, ex omni parte, finem, a Deo intentum
 sufficiunt. Quod itaque I; o attinet ad historias, in
 S. Scriptura occurrentes, experientia testatur, nos
 posse per vires naturæ intellectuales nobis compara-
 re non tantum contentum, veramque ideam earum,
 & aliis eam perspicue proponere; verum etiam ex e-

videntia testimoniorum, harumque cum alijs historiis congruentia, de veritate earum nosmet ipsos aliosque conuincere. eatenus tamen, qua historia sacra eiusmodi innititur fundamentis, quæ & alii libri historici, ab hominibus compositi, habent. 2:0 De præceptis vitæ, in S. Scriptura contentis, in tantum nobis veras ideas, ope naturæ, acquirere possumus, in quantum lumen naturæ eadem proponit & ad obseruandum obligat: vel in quantum ea ex consideratione essentiæ, & adtributorum diuinorum, in opere creationis & conseruationis reuelatorum, profluere videmus. Quatenus autem hæc præcepta, respectu redemptionis, originem trahunt suam ex sola reuelatione, eatenus vires intellectus naturales defectum suum produnt maximum; quippe quæ his, ceteroquin planè ignotis vitæ regulis, nullam vident adesse rationem, præbendi adsensum suum; sed potius voluntas ab obseruandis iis plane abhorret. Cum autem hæc præcepta innitantur fundamento dogmatum fidei de Christo, eius persona, officiis, & de omnibus iis, quæ indiuulso nexu inde emanant, patebit impotentia virium in illis naturalium ex horum consideratione. 3:0 Vires intellectus naturales possunt ex literis, verbis, vocibus, phrasibus & periodis S. Scripturæ dogmata porro fidei percipere, & quendam sensum eorum sibi comparare, modo sint mediis hermeneuticis externis instructæ. Sed vltus eorundem dogmatum, & adcommodatio spiritualis ipsas plane fugi-

fugiunt, 1. Cor. II: 14. 2. Cor. III: 15, 16. vsus enim hic & adcommodatio spiritualis ita se habent, vt non cognitione literali nuda, sed ea quæ experientia spirituali a verbo diuino imbibitur, vere intelligibiles fieri queant. Quemadmodum nec rerum omnium naturalium vsus & adcommodationem, nisi experiendo, perspicere possumus. Quis enim, qui nunquam aliquid dulcis aut amari gustauit, ex aliorum descriptionibus convenientem dulcis, vel amari, conceptum sibi formare posset? aut scire, quem vsus dulce, aut amarum in cibis habeat? quis medicorum vsus & adcommodationē singulorum simplicium, in arte medica vsitatorum, perspicere poterit, nisi experientia tam horum naturam, quam vsus docuerit? Impossibile est etiam illi, qui oculis captus nascitur, ex nuda descriptione, aliorum ore prolata, adæquatam ideam colorū eruere, vt in conceptibus mentalibus scire possit, quid distincte sit color purpureus, cæruleus etc. Vt, inquam, verba humana non sufficiunt, ad has, & alias eiusmodi res naturales, rite describendas, vel ad iustos nobis earum conceptus formandos, multo minus ad vsus earundem percipiendos; ita & longe impossibilius est nobis, per vires intellectus naturales, comparare conceptus vere competentes & adæquatos rerum spiritualium, quam historicam rerum connexionem ex littera textus sacri hauriamus: multo minus earum vsus & adcommodationem rite & ex mente Dei, ad no-

stram aliorumque salutem dirigere posse, nisi accedat experientia spiritualis. Nam omnia ea, quæ in dogmatibus fidei, internæ experientiæ, & operationibus Divini Spiritus, in animabus hominum, adscribuntur, captum intellectus naturalis plane superant. Illa sunt quæ S. Scriptura proponit de fide in Christum, de saluifica & sufficiente cognitione Dei, de interna conversatione cum Deo, de eius habitatione in fidelibus, de iustitia, pace & gaudio in Sancto Spiritu. In summa: quidquid Deus efficit in illuminatione, in regeneratione, in iustificatione, in adoptione in numerum filiorum suorum, huiusque oblatione &c. Hæ enim sunt res, quas Theologi stricte spirituales vocant, quæue constituunt vsum & adcommodationem omnium dogmatum fidei, & per experientiam spirituales vere intelligibiles fiunt. Non equidem negamus, quatenus hæ res in litteris S. Scripturæ continentur, nos posse per vires intellectus naturales, vti dictum, quendam conceptum harum rerum, sed quasi superficialium tantum, captuique nostro maxime aridentem, nobis formare, vt sciamus aliquid boni, iucundi & utilis in verbis S. Scripturæ exprimi & repræsentari. Plenum autem & distinctum conceptum horum, non nisi experientia dare potest, dum homo in ipso actu harum rerum bonitatem, dulcedinem & utilitatem experitur, Psal. XXXIV: 9. Experientiam vero hic intelligimus, non immediatam

diatam & contradistinctam scripturæ, sed mediatam & subordinatam, quum quis vere experitur ea, quæ in verbo sunt scripta, siue quum veritas reuelata vim suam viuendam ac spirituales in animo explicat, eamque altius impressam animus recipit. Adeoque experientiæ omnis norma erit scriptura diuina, ad quam ceu lapidem lydium omnis sensus experimentalis est exigendus. Verum scriptura Sacra arctissime coniungit veram notitiam cum experientia, Joh. VII: 16, 17. 1. Pet. II: 2-3. Psal. XXXIV: 9. Phil. I: 9. Ebr. VI: 4, 5. quippe quæ corda hominum adeo stabilit, vt certo sciunt, se non habere nudam imaginationem rerum, sed veritatem, ex omni parte infallibilem.

Hoc idem argumentum vberius explicatum inuenies in Johannis Gust. Reinbeck Sünf-und drensfigste Betrachtung über die Augspurgische Confession, Tomo sec. §. 16, 17, &c.

§. VII.

HOc itaque pacto Seruus IESU Christi, perspectis virium intellectus sui naturalium morbis grauissimis, maximaque imperfectione, deprehendit vna luculenter meram earum aduultur, in formandis sibi conceptibus & Spiritus, & in dirigendis eorundem conceptuum rsiibus & adcommutationibus, in suam aliorumque salutem. nibilo minus tamen sibi conscius est, Deum hæc summo iure ab ipso requirere, quippe quæ vtramque faciunt paginam in officio sibi destinato. Absolutam vtque si-
mal

mul videt necessitatem experientia spiritualis, per quam omnia probans, discutens & diiudicans, tandem agnoscere potest, quæ sit voluntas Dei bona, accepta & perfecta in singulis casibus sibi occurrentibus. Rom. XII: 2 Eph. V: 10, 17. Experiendo igitur Seruus IESU Christi aptus ministerio suo reddi cupiens, primum huius gradum deprehendit in conuersione & regeneratione. In his enim actibus videt, S. Spiritum operari tam in intellectu, quam voluntate sua supernaturalem quandam immutationem: vt in intellectu, qui antea stultitiæ & tenebrarum seruus erat, deprehendat sapientiam & lucem, Eph. V: 3. in voluntate, quæ antea tota propensa erat ad inserviendum operibus satanæ in peccatis quibusuis, pronitatem subiiciendi se totam seruituti Dei. Patet quidem ex ipsa illuminationis voce, eiusque synonymis, eam præcipue in intellectu suas agere vices; ipsa etiam res docet huius quandam partem præcedere regenerationem, quæ gratia præueniens vocatur, & partim miseriam hominis, partim salutem omnibus oblatam manifestat, eoque per conuersionem ad statum gratiæ eum vocare studet. Verum tamen illuminatio καὶ ἔξοχόν, & stilo Scripturæ sic dicta, emendationem voluntatis, in regeneratione productam, semper includit, Eph. V: 14. 2. Cor. III: 14, 15, 16, 2 Tim. II: 25. Joh. VII: 17. Cumque nullam aliam viam ministro ecclesiæ præscriptam inueniamus, in qua experiendo lux fie-

ri queat in Domino, quam qua radii cœlestis flammæ tam in intellectu, quam voluntate incenduntur, Tit. I: 1. 1-Tim. VI: 3. Joh. XIII: 17. hanc illuminationem, quam reuelatio cum emendatione voluntatis coniunctam, agnoscit, ministro ecclesiæ eo maiori iure necessariam iudicamus, quo magis arcanarum veritatum enodatio ipsi in officio incumbit, secundum arbitrium Dei sanctissimum, ad ea peragenda, quæ ex illuminatione, quæ solum actiua vocari solet, minime sequuntur, vt ex præcedenti §. intelligere licet. Secundus gradus huius experientiæ spiritualis, quanta se commendat utilitate ministro ecclesiæ, ex actu iustificationis per fidem manifestum est. Impossibile enim est ipsi, nisi reuera expertus sit indolem & naturam huius actus gratiosissimi, rite & sufficienter decantare admirandam misericordiam pariter ac iustitiam diuinam, quibus se Deus in hoc actu notissimum omnibus iustificatis sistit, Rom. III: 26. Eph. I: 6. Immo neque euitari potest, quin minister inexpertus huius gratiæ, indulgendo vitiis suis, salutem in hoc actu exhibendam, sibi aliisque frustra persuadeat, Rom. VIII: 1, 2. & hanc salutarem doctrinam, corrupta genuina notione fidei, in summe deplorandam argumentum securitatis carnalis peruertat. Oportet igitur seruum IESU CHRISTI esse expertissimum huius actus, vt iustos conceptus de ipso actu eiusque effectibus, seu de adoptione filiorum Dei

Dei, Joh. I: 12. de vnione cum Deo mystica, Joh. XIV: 23 XV: 4. de pace conscientia, Rom. V: 1, 2. de exauditione precum Jac. V: 14, 15, 16. de sanctificatione, Rom. VI: 1, 2. de salute æterna, Tit. III: 7. experiendo sibi ipsi formet, quo eisdem ex mente Dei, non sua, sine periculo erroris, & cum conuictione animi interna aliis dare queat omnibus. Paulus designando primum ac maxime necessarium œconomi requisitum *fidem* 1. Cor. IV: 2. non exclusam vult *prudentiam*, quæ experiendo acquiritur, quam Christus distincte addit. Luc. XII: 42.

§ VIII.

Licet Seruus JESU Christi experimento horum graduum didicerit, quo pacto usum & accommodatiōem omnium articulorum fidei in suam aliorumque salutem conuertat: incrementa tamq̄ & virtutibus intellectualibus & moralibus indies addere debet, Eph. 1: 17, 18, 19, III: 16, 17, 18, 19. Col. I: 9, 10, 11. 2. Pet. III: 18. quippe quem nihil vnquam vel loqui, vel facere decet, quod non ad arbitrium Dei fieri adprime sciat. Hanc autem prouidam circumspectionem, quotidie summe necessariam, ex conuersatione quotidiana intimaque cum Deo, experiendo consequi potest, per quam plenius tandem lux fit in Domino, radios tum virtutum intellectualium tum moralium ex se late quotidie spargens, Phil. II: 15. Nemo iure negauerit, seruum JESU Christi, qui sic experiendo delectationem sibi in attributis diuinis iam adquisiuit, idoneum

um esse ad habendam conuersationem & consorti-
um cum Deo; & ad euidentius percipiendum ex-
inde, quid faciendum, quidue omittendum in sin-
gulis casibus, voluntas Dei postulet sanctissima,
Deus enim est spiritus, & possidet omnino bonas,
immo perfectissimas proprietates morales. Anima
etiam humana est spiritus, & eatenus capax pro-
prietatum eiusmodi, qua nisi iisdem contrarius
ex voluntate per regenerationem, & inhabilitas ex
intellectu per illuminationem ablata est. Cum igitur
fidus seruus Iesu Christi proprietates diuinas
recte cognoscit, & ut decet, bonas iudicat, atque
ardentissimo studio conformat virtutes suas & intelle-
ctuales & morales ad similitudinem sapientiae, sancti-
tatis, iustitiae, bonitatis & veritatis diuinae; utiq; actu
ipso per fidem utitur consortio cum Deo intimo.
Cumque Deus inuenit suum in hisce, quod con-
formes sese ipsi sistere studeant, eodem amore, quo
se ipsum, hos amplectitur, & placet ipsi apud e-
osdem habitare, cum luce, vita, spiritu & virtu-
te sua, Joh, XIV: 23. Ex hoc vinculo vnionis &
commercii iam istud emanat, ut, quicquid ma-
li vel boni hisce seruis Iesu Christi in mundo con-
tingit, sibi ipsi Deus illud contigisse iudicet, Esa.
LXIII: 9. Zach. II: 8. Act. IX: 4. 5. Matth. X: 40,
41. 42. XXV: 35, 36, 40. & contra, serui Iesu
Christi ista omnia participant, quae Deo contingere
vident. Nam Deo ex debito laudato, & cultu

eidem legitime exhibito, gaudio hi afficiuntur maximo, 1. Theff. II: 19, 20. Phil. II: 16 IV: 1. Verro autem cultu ipsi denegato, & ipso contumelia quacunq; adfecto, dolorem animus horum capit incredibilem, Mich. VII: 1, 2. Pſal. XII: 2, 3. Et hoc accidit omne vi amoris reciproci, in quo confortium hocce inter Deum & homines viget. Præterea, & respectu virtutum intellectualium, in hoc commercio, totius œconomiae salutis intima indoles & natura indies euadit intelligibilior, per contemplationem iucunditatis & excellentiae omnium attributorum diuinorum, Pſal. XXXIV: 9. vt non modo ipsi eiusdem œconomiae verum conceptum & maxime genuinam ideam semper præsentem habere queant; verum etiam cum aliis, ex mente Dei, sine omni periculo erroris, communicare possint. 1. Cor. II: 9, 10, 11, 12. Joh. XV: 14, 15. Quanta denique incrementa virtutes eorum morales, ex hac conuersatione cum Deo, indies capiant, vt omnis earum inclinatio in splendore proprietatum Dei figatur fulgentissimo, Eph. III: 15 -- 19. 2. Pet. I: 3, 4. quantaque vi earundem virtutum radii in corda auditorum penetrent: periculum huius rei arcanæ facturi, potius hæc & multa alia experiendo, vti dictum, discere possunt, quam quis humanis valet ea describere verbis. cfr Joh. Gust. Reinbeck Tract. 23. Augspurg. Confess. Tomo sec. §. 7, 8, &c.

SECTIO POSTERIOR.

§. I.

SI quis aqua pensauerit lance delineatam ideam serui Christi, eiusque consortium cum Deo; luculenter ipsi constabit, studium placendi hominibus minime significare blandiri, aut conuiuere sceleribus & erroribus peccatorum, ut eorum sibi conciliet benevolentiam. Nam contextus etiam locorum scripturæ, in fronte dissertationis allegatorum, (in quorum posteriori exstat uocabulum ἀρεσκείη, quod non semper & absolute, sed connotato studio & conatu significat placere, ut loca parallela Gal. I: 10, 1. Thess. II: 4, euincunt. cfr. Celeb. Stockii Clauis N. T.) eam huius studii describit indolem, ut minime blandiendis inclinationibus peccatorum, & ex iis resultantibus malis actionibus, præstetur, 1. Cor. IX: 26, 27. X: 23, 24. multo minus adplausum impiorum per doctrinam quærendo, 2. Cor. IV: 2. Indoles præterea serui descripti hoc prorsus & penitus negat. Nam eo ipso, quo quis hoc facit, iugum domini Dei excutit, seque dominio satanæ subicit, quo necessario cessat esse seruus Christi, Gal. I: 10 quippe qui studium suum promouendo regno tenebrarum tum consecrat, Matth. XXIII: 13. Ioh. VII: 48 Matth. XV: 14 Esa. IX: 16 licet hoc fiat sub quadam larua seruorum IESU Christi. 2. Cor. X: 13, 14, 15.

Per peccata hac difficultate pacendi omnibus, minime tamen, ut placeat, affectare vel querere cuiquam licet, aut dissimulando veritatem, Jer. VII: 11. aut promittendo sibi auditoribusque suis licentiam quandam peccandi, ex rebus, ceu dicuntur, indifferentibus, 2. Pet. II: 19. aut fugiendo eorum conversationem, aut alio quocunque peruerso modo: siue hoc fiat propter metum persecuti num, odii, diffamiae, siue aliorum in-ommodorum, quae ex displicentia sui apud auditores emanare prouidet. Qui igitur veritatem non liberam & sinceram proferunt, sed adfectu humano pollutam & opertam; iidem exuunt indolem serui Christi, & hoc peruerso modo comparata sibi amicitia & beneuolentia omnium, toti Deo displicent. Adfectum enim hunc, qui veritatem adulterat, in animo eiusmodi ministrorum excitat vel metus, intra pectus conceptus ex consideratione futurorum incommodorum; vel inordinatus ardor omnibus arridendi per res scurriles, ludicras, vanas & iactantiam prodentes, nullumque aut plane exiguum usum promittentes; vel etiam carnalis zelus, praecipitanter commotus, aut callide in auditores compositus, eosdem pungendi & mordendi. Hinc etiam ira Dei in hosce seruos, qui corrumpendo, vel celando veritatem, auditores suos in inferos praecipites dederunt, grauissima apud Ezechielem describitur hisce verbis: *Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israelis, ut audias ex ore meo verbum, &*
ad-

*admoneas eos nomine meo. Quum dixerō improbo: et iugiter
 moriturus es: tu autem non admonueris eum, neque allocu-
 tus fueris debortando improbum a via eius impia, ut ser-
 ues eum: iste improbus in sua iniquitate morietur, sed san-
 guinem eius e manu tua reposcam. Si autem auertatur ius-
 sus a iustitia sua, & faciat iniquitatem, me permittente
 fieri offendiculum coram eo, morietur ille: quum non ad-
 monueris eum, in peccatis suis morietur, neque recordati-
 onis erunt iusta eius opera, quae se erit; sed sanguinem e-
 ius e manu tua reposcam. Cap. III: 17, 18, 20. In
 hisce describit Deus tam ipsum peruersum studium
 placendi omnibus, quam ei iniunctam pœnam gra-
 uissimam. Studium istud simili a custode, aut spe-
 culatore vrbs petito depingit; cui minime licet fa-
 uorem cuiusquam, siue neglectum agendo vigilias,
 siue stationem deserendo suam, captare, sed per so-
 las rationes ex munere sibi demandato iuste pro-
 pullulantes. Hisce enim neglectis, pœnæ capitis
 sese reum facit. Par ratio est custodis & specula-
 toris ecclesiæ. Si enim aliter, quam indoles officii
 eius fert, omnibus arridere studet, periculum mor-
 tis æternæ eo ipso opere sibi maturat. Prou. XVII:
 15. Hab. II: 1. Ezech. XXXIII: 7, 8. Custodes, aut
 stationarii milites, quibus munus excubiarum est ad-
 signatum, summo præterea obligantur iure, ad ex-
 cipiendum clamore omnes, quos vel vident, vel
 audiunt; sint licet principes, vel ciues; vel domi-
 ni, vel serui; vel noti, vel ignoti. Nemo enim
 horum*

horum, quoad actiones, & intentiones suas, noturno tempore, & ex omni parte notus ipsis esse potest. Ideo debent & possunt summo iure, agentes stationem suam, omnes sine discrimine omni, indicare, si modo pœnas euitare voluerint iustas. Militibus stationariis ecclesiæ Dei, seu seruis Christi, eo grauior est hæc obligatio, quo curatius tam indoles officii ipsorum, rationem personarum habere in statione hac, plane denegat; quam lex generalis Act. IV: 19. V: 29. Matth. X: 28. eis arctissime iniungit, potius Deo, quam hominibus auscultandum & obediendum esse. Qui enim propter metum displicendi potentioribus, stationem timidius peragunt sanctam, nec veritatem ea, qua decet, libertate & parrhesia omnibus promulgant, neque summa feueritate curam animarum adeo grauem gerunt; in conspectui bonorum exponunt omnium, se destitutos esse vera indole & natura seruorum Iesu Christi. Nam hæc est vera indoles serui Christi etiam in hoc argumento, vt facies eius obfirmata sit aduersus faciem præfractorum omnium; frons eius obfirmata aduersus frontem eorundem; similis lapidi durissimo firmiorque rupe; vt neminem timeat, neque confertetur a facie alicuius; prout de Ezechiele Cap. III: 7, 8, 9. ipse loquitur Deus. Sermo tamen Deo hic non est de duritie impudicæ faciei, vel frontis; sed de ea, quæ consistit in confidentia de auxilio Dei firmissima, quam S. Spiritus operatur, & in ipso

pſo aſtu immobilitatem animi offendit, Jer. I: 8, 17. Luc. XXIV: 49. Act. II: 14. VI: 8. I. Pet. III: 13, 14. Et hinc iam iſtud euenit, vt ſeruus Chriſti omnem veritatem intrepido animo & heroico motu in lucem proferre queat, Pſal. LII: 6, 7. Rom. XV: 18, 19. I: 5. vtque loquatur de testimoniis Dei coram regibus, neque erubeſcat, Pſal. CXIX: 45. Rom. I: 16.

Verbo iam aſtiones, quæ dici ſolent indifferentes, adringere lubet, num per eas beneuolentiam omnium miniſtro eccleſiæ quærere conueniat. Conſtat autem inter omnes, miniſtro eccleſiæ incumbere, vt primum ipſe etiam eas aſtiones, quæ quoad ſpecialem obligationem indifferentes quidem ſunt, quia nulla lex eaſdem ſpeciatiim prohibet; ſecundum obligationem tamen generalem vel bonas, vel malas iudicet; ideoque omnia cogitata, dicta & facta ſua, ad certos fines, gloriam ſcilicet Dei, & ædificationem auditorum dirigat, Col. III: 17, 23, 24, 25. I. Cor. X: 23. Deinde vt de harum aſtionum indole auditores ſuos rite erudiendos improbo curet labore, eosque incitet, vi euſdem generalis obligationis ad imitandum exemplum tuum, I. Cor. XI: 1. Vnde patet luculentiffime, ſeruo Chriſti minime licitum eſſe, exempli gratia, vel ſub larua poculi hilaritatis conuiuere bibacibus, eoque ſibi & eis condemnationem æternam muturare, Gal. V: 21. quam ob cauſam vult Apoſtolus, vt epicoſus non ſit

ὡς ἡ πόλις, qui vino adsideat, 1. Tim. III: 3. vel etiam
 in aliis eiusmodi rebus ad nutum & voluntatem
 eorum se totum conuertere, qui in iocis, ritu,
 conuiujs, saltationibus &c. nullum tenere modum,
 multo minus finem eorum considerare volunt; sed
 ex iisdem licentiam arripiunt exercendi omnia ma-
 la, vt licita, Eph. V: 4. Matth. XII: 36. Rom. VIII:
 5, 7, 9. 1. Pet. I: 18. 2. Thess. III: 6, 11. Ille demum
 Deo acceptus, hominibusque probatus est, qui in
 interioribus regni Dei intemeratam Christo mini-
 sterium præstat, & simul externorum vnum per ca-
 ritatem ad communem ædificationem conuertit
 Rom. XIV: 17, 18, 19. Quid denique sentiendum sit
 de studio placendi omnibus per euitationem pri-
 uatæ conuersationis auditorum, ne displicentia mu-
 tua in eadem suboriat, vel ipsa res docet, id
 minime indoli serui Christi, vel familiaritati eius
 cum Deo, consentaneum esse. Fugiens enim con-
 uersationem auditorum, negligit summe necessari-
 am partem officii sui, qua eorum inclinationes,
 indeque erumpentes malas actiones & molitiones,
 ex omni parte sibi notissimas reddere debet. Hac
 parte officii neglecta, ministri adsimilandi sunt
 canibus mutis, qui non possunt latrare, id est,
 fontes præuaricationum auditorum suorum profun-
 dissimos effodere, vel eorum perniciem indicare,
 multo minus impedire, quin perniciosissimum eo-
 rum venenum erumpat, & late diffundatur, Esa.

LVI; 10. Præterea totus hic conatus videtur inuolueri studium parcendi assiduis, sibi iniunctis laboribus, & deserendi stationem vigiliarum ecclesiæ Dei. Vnde euenit, vt, eiusmodi seruis iacentibus & dormituriensibus, Ef. LVI; 10. libera, plana & adeo commoda peccatis quibusuis grassandi concedatur facultas, vt diabolus fere totam ecclesiam igne scandalorum incendere, multasque animas deuorare possit, 1. Pet. V: 8. Oportet itaque seruos Christi non dormiendo amicitiam sibi aliorum comparare; sed sistendo se eiusmodi custodes, qui nec die, nec nocte vnquam tacent, donec disponant Hierosolymam, & donec eam sistant laudem terræ, Ef. LXII; 6, 7. Act. XX: 7. 1. Pet. I: 12, 13, 14. Habemus igitur negatiue delineatum studium placendi omnibus, qui enim per hæc vel alias peruersas rationes omnibus placent, eorum tabulæ conscientiæ ipse Saluator signum væ abominationis imprimit, & quasi inculpat atque inurit Luc. VI: 26, dicens: *ve vobis, cum bene vobis dixerint omnes homines; nam itidem fecerunt pseudoprophetae patres eorum.*

§. III.

Studium itaque placendi omnibus in eo consistit, vt Seruus Christi, ex mente Dei, adcommoedet se ad statum captumque omnium aucitorum suorum; non saltim docendo 2. Tim. II: 15, sed etiam conuersando cum iis 1. Cor. IX: 19-23. quod magis hic sub considerationem cadit. Summa namque huius studii, vti dictum, ea manet, vt

E

seruus

seruus Christi prudentia spiritali rite instructus, suam conuersandi rationem eam constituat, quæ vestigia Domini sui Iesu Christi haud obscura exprimat, omnesque conuincat, ipsum sequentes, Christum sequi, 1. Cor. XI: 1. quo etiam apud omnes desiderium incendat, in exemplum suum eundi, eaque faciendi & omittendi, quæ ipsum vel facere, vel omittere vident. Nam hæc conuersandi ratio, præsentium & bonorum & malorum ob oculos ponit, eo conatus, dicta & facta eius tendere omnia, vt non suam, sed aliorum quærat vtilitatem, suo licet sæpe incommodo, 1. Cor. IX: 19. Phil. I: 8. vtque sine scandalo omni se dignum seruum Iesu Christo exhibeat, 1. Cor. X: 32, 33. Hoc itaque studio rite adhibito, omnibus, quibus ipse Christus placet, placebit etiam seruus eius fidissimus, 1. Cor. IV: 2. Hæc enim eiusmodi conuersatio, cum verbi prædicatione coniunctim considerata, animos hominum arctius conuincit, vberioresque in Christianismo fructus edit, quam sola prædicatio, cui ratio conuersandi ministrorum contradicit, separatim valet. Et hoc est, quod Iosephus Binghamus in antiquitatibus ecclesiasticis, ex primæuæ ecclesiæ ministrorum iusta conuersatione concludit pag. 429 §. 4. quam voluminis eiusdem secundi Libro VI. Cap. II. describit. Et pag. 438. ibidem §. 9. ostendit hanc conuersationem fuisse hominibus non tantum intra ecclesiam Christianam constitutis, sed etiam gentibus argu-

argumentum, quo incitabantur ad insistentem vestigiis clericorum. Speciatim ex oratione Iuliani imperatoris, in eadem §. recitata sumit argumentum mouens, ad hodierni cleri æmulationem prouocandam, quod hic exprimere iuuat; *Ex hac Iuliani oratione, inquit, euidenter constare puto, quod ipse obseruauerit, quantum leges & mores ad incrementum existimationis atque auctoritatis Christianorum clericorum, & Christiana religionis per hosce contulerint; & quod idcirco similes regulas ac disciplinam inter idolorum flamines introducere, multasque alias gentilium consuetudinum mutationes facere instituerit; inuisis Christiana religionis ritibus ac consuetudinibus emulatus, quemadmodum Gregorio Nazianzeno, & Sozomeno hoc obseruatur, qui emendationes, quas intenderint, per singulas partes commemorant. Cuius rei nuda narratio, ni fallor, concitata nostri prouocatio est, ut (saltem tantum studii adhibeamus, quantum adhibuit Iulianus, ad proponendum nobis tales primitiuorum clericorum excellentias, quas imitatione nostra exprimere ualeamus. Hoc argumentum est, quo in re simili usus est Apostolus: Ego ad æmulationem prouocabo uos per gentem intelligentiæ expertem, ad iram uos prouocabo, Rom. II: 15. Non possum, quin dicam, tristissimam considerationis materiam homini futuram, si olim gentilis cuiusdam Apostata zelum in iudicio contra se consurgere, seque condemnare deprehenderit. Quanta autem prudentia, mansuetudine & diligentia horum clericorum conuersatio instituta fuerit, qua se actionesque suas omni-*

bus commendarunt, idem auctor pag. 360. §: 6., eiusdem II:di voluminis ostendit, breuiter constringens totam conuersandi rationem in exemplo magni illius Athanasii, de quo, obseruante Nazianzeno, narrat: *Scilicet, eum fuisse tanquam diuam imaginem huius mirifice prudentie conuersandi cum omnibus, ac dexteritatis in agendo cum hominibus pro temperamentorum diuersitate, & in eadem semper studia incubuisse, varia autem vsum fuisse methodo: alios laudibus euebens, alios parce leuiterque feriens: aliorum socordiam excitans, aliorum feruorem reprimens: aliis, ne laberentur prouidens, aliorum, vt lapsi erigerentur, rationem iniens: moribus simplex, gubernandi arte multiplex: verbis sapiens, animo sapientior: si cum humilioribus ipse res fuerit, ad eorum captum se demittens: si cum sublimiori mente preditis, altius adsurgens: Hospitum præses, supplex, malorum depulsor, vnus vniuersa ea complexus, que sigillatim diis suis gentiles tribuebant. &c.*

§ IV.

HAc conuersandi ratione videmus, fidum seruum Christi se gratum acceptumque reddere, sine molesta molitione, omnibus veris Christianis, aut regenitis, demonstrando congruentiam & amicam conspirationem moralium proprietatum suarum cum proprietatibus ipsorum. Cum enim minister verus ecclesiæ in conuersatione cum fidelibus, sincere spargit ex se radios virtutum moralium & intellectualium suarum; cumque præsentibus pii, in animis suis conuicti, eosdem per gratiam illu-

illuminantem & regenerantem in facultatibus animæ eius incensos, & per gratiam inhabitantem conseruatos, atque in vsum legitimum directos esse perspiciunt; vtiq; delectationem in inclinationibus, & factis eius reperiunt singularem. Nam in corde eorum nulla latet repugnantia, quæ proprietates hæc auersari, vel fastidium earum mouere posset; quippe quæ per regenerationem ablata est. Fundamentum enim huius ἀρεσκείας est illa intima communio fidelium, veraque & reciproca Φιλαδελφία, quæ emanat ex vnione eorum cum Deo, 1. Joh. I: 3, 6, 7. 1. Cor. XII: 12. 2. Pet. I: 7. & consistit in congruentia & intima harmonia inclinationum & actionum eorum, ab vno eodemque spiritu directarum ad promouendam mutuam salutem, Eph. IV: 15, 16. Quo arctius igitur hoc vinculum communionis est inter fideles, eo maiori iucunditate etiam conuersatio veri serui Christi se iisdem commendabit. Præterea cum fideles considerant, qualis hic seruus sit ratione officii tui coram Deo, & quid ei vi obligationis eiusdem cum Deo quotidie intercedat: abundantiore vtique hæc consideratio voluptatem in corde illorum operabitur, vt eum, ceu patrem, præ ceteris omnibus, non solum amore suo iudicent dignissimum, 1. Theff. V: 13. 1. Cor. IV: 14, 15. sed etiam honorem, ipsi a Deo destinatum, lubentes præstent, Phil. II: 29. Ebr. XIII: 7, 17. 1. Tim. V: 17.

§. V.

Respectu autem impiorum & irrogenitorum, eo cumprimis hoc studium est dirigendum, ut seruus Christi, verbis & factis, claros & perspicuos conceptus de sinceritate animi, voluntatis, inclinationum, & inde resultantium actionum suarum, illis praebeat; & simul ostendat has proprietates in eo solum versari, ut eorum omnium proprietates ad harmoniam & amicam conspirationem cum suis redigat: hoc est, ut demum ipse illis, ceu verus Christi seruus, & illi ipsi, ceu vinculo unionis fidelium adiuncti, semper placeant, Phil. 1: 8. ubi quanta sit vis repugnantiae, ipse mature experitur. Periculum itaque huius studii placendi irrogenitis, sana tamen ratione praeditis, facturus seruus Christi; nullo alio modo se hoc iuste consequi posse perspicit, quam per repraesentationes & demonstrationes, quibus animos de prauitate proprietatum ipsorum, & de suarum bonitate intime conuincat. Indoles enim Christianismi hunc requirit elenchum, qui non verborum aut rerum violentia cogat & obruat, sed rationum euidencia & pondere moueat & inclinet animum. Hoc igitur opus assiduus quidem vrget; verum irrogeniti plerumque hiis rebus propositis acquiescere nequeunt, suumque animum, voluntatem, inclinationes & exinde emanantes actiones ad similitudinem moralium proprietatum serui Christi conformare nolunt; quippe qui aduersus easdem repugnantiam & refragationem in sinu suo gestant
ma-

maximam. Dum hæc facies qualitatatum apud ir-
 regenitōs oculis serui Christi obuersatur, oleum &
 operam in studio illis placendi vt plurimum se per-
 dere intelliget. Sap. II: 12, 15. Res enim, quæ a-
 mīce mutuo secum conspirabunt, nullis in contra-
 dictoriis inter se esse debent: calidum cum frigi-
 do nullam agnoscit communionem, nec lux cum
 tenebris, 2. Cor. VI 14. nec graue mixturam cum
 leuiori patitur. Eandem etiam conditionem & qua-
 litatem animis humanis S. Scriptura adscribit, quo-
 rum inclinationes, per repugnantiam mutuam spi-
 rituum, in cordibus eorum habitantium, sibi inui-
 cem aduersantur, Amos III: 3. 2. Cor. VI: 14, 15,
 16. 1. Sam. V: 1, 2. &c. Ex hac impossibilitate pla-
 cendi irrogenitis per omnia, elucet indicium &
 character veri serui Christi: repugnantia enim ista
 & dissonantia, quæ ipsi cum illis intercedit, testa-
 tur illum cum operibus tenebrarum nullum habere
 consortium, ideoque omnibus earundem mancipiis
 esse ingratum, molestum atque odiosum cum dictis
 factisque suis omnibus, Joh. XV: 19. XVII: 14.
 2. Cor. VI: 8, 9, 10. cfr. Johannis Gust. Reinbeck
 XXXIII. Tract. in Augspurg. Confessionem Tom.
 2. §. 10.

§. VI.

Cum igitur seruus Christi hoc modo impossibilitatem pla-
 cendi impiis & irrogenitis, manente repugnantia in-
 clinationum reciproca, perspicit; videt utique omne studium

suum die nocteque eo conferendam, viresque suas in eo consumendas esse, ut per gratiam regenerantem hac aduersitas ex cordibus illorum auferatur, & omnes in unionem cum Deo redigantur. Cuius effectus erit communio fidelium, seu amica conuenientia inclinationum, que tandem abfoluit gratiam & beneuolentiam, quam inuenit apud omnes. Si enim Christus, dominus serui huius augustissimus, sanguini suo non pepercit, ut sibi, Patrique suo omnes conciliaret; quanto minus seruum eius oportebit vnquam parcere sudori, vel labori, quo minus omni nisu finem, sanguine hocce effuso intentum, vndique, & ex omni parte, adsequi studeat, prout munus sibi concreditum postulat, Rom. XII: 7, 11. Si Christus adeo temporibus inseruiuit, ut nullam omitteret oportunitatem docendi, siue illam nactus fuerit in nauis, siue in monte, siue in templo; sed omnibus locis arriperet occasionem rostra, ut ita dicam, ascendendi sacra; iusto etiam iure Paulus obligat omnes seruos eius quam diligentissime ad fugiendam omnem tarditatem & desidiam, singulis datis occasionibus, 2. Tim. IV: 2. Sæpe enim eum finem ministerii sui fidus Christi seruus obtinet per assiduas admonitiones in priuatissimis conuersationibus cum impiis, quem in publicis conuentibus nec ea, qua oportet, ratione querere, nedum adsequi potest, ut exemplo Davidis & prophetæ Nathan docemur, 2. Sam. XII: Cap. quippe in qua priuata conuersatione facultas ipsi

psi datur ex omni parte ampla, inclinationes, animique eorum adfectus omnes, licet magno cum studio & prudentiæ regularum sedula obseruatione, reddendi sibi quam notissimos; demonstrando eorum prauitatem intimam, tangendo vlcera, in cordibus eorum latitantia, lancea Spiritus. Et tandem ægritudine animæ ipsis intime innotescente, nouam nanciscitur opportunitatem, saniem eorum acerbitate legis expurgandi, demumque medicamentis, quibus par est, eadem sanandi. Vt hoc pacto seruus Christi sistat se illis non tantum expertissimum indefessumque medicum, qui remedia recte ægrotis adplicat, aut recte secat verbum veritatis, 2 Tim. II: 15, sed simul etiam patrem, commiseratione eorum intime flagrantem, 1. Thess. II: 11. Phil. I: 8. Hinc etiam Sacra Scriptura tam necessariam priuatam, quam publicam agnoscit informationem, Act. XX: 20, 26, 27. Quanta autem præterea in hac priuata conuersatione, cum fructu & ex mente Dei, instituenda, requiratur diligentia, animi adplicatio a Spiritu sapientissimo directa, cum æquali mansuetudine, ingenii dexteritate, & vitæ integritate coniuncta, Paulus etiam in litteris suis passim suo docet exemplo, vt 1 Thess. II: 9, 10, 11, 12. 1 Cor. IX: 19, 20, 21, 22, 27. 2 Tim. IV: 2, II: 24, 25. 2 Cor. VI: 3, 4 &c. Si igitur seruus Christi communionem & studium omnium Deo & sibi vindicare voluerit, vt debet; curæ cordique semper ipsi

erit, vt exemplo Pauli priuatim & publice, omnibusque rationibus admonéat quosuis, doceatque quosuis in omni sapientia, vt tandem exhibeat omnem hominem perfectum in Christo IESU, Col. I: 28. vt homines rite eruditos de tota œconomia salutis, & aptos ad omne bonum opus, domino suo IESU Christo sistat, Col. II: 2. 12. III: 16. 1 Cor. II: 6. Eph. IV: 11, 12, 13. Hæc enim est indoles & natura officii eius, vt decertans secundum vim efficacem Dei, in ipso potenter agentem, hæc talia enitatur, Col. I: 29. Hoc etiam postulat eius cum Deo conuersatio, quam in caritate reciproca possidet: nam hæc constringit, detinet atque coangustat eum, 2 Cor. V: 14. vt non possit, quin ardentissimo amore, non vulgari, sed eo, qui solet esse inter nouos nuptos, ceu zelo divino flagret, eripiendi omnes irrogenitos & impios e regno tenebrarum, & collocandi eos in regno domini IESU Christi, aut despondendi atque exhibendi eos omnes, ceu virgines castas, viro Christo, 2 Cor. XI: 2. Præterea obligat hæc, vt omni nisu, ceu amicus sponsi, Joh. III: 29. impedire studeat, ne sponsa eius vlllo modo pudicitiam suam vnquam prostituat, & ream æterni repudii sese faciat. Hanc perfectionem & castitatem si seruus Christi omnibus vindicare valeat, habet ipso actu, quod vult, nimirum vt placeat omnibus iustissime. Castitas enim hæc & perfectio consistit in præstantissimo fi-
dei

dei fructu, caritate, quæ est vinculum perfectionis, Col. III: 14. conglutinat omnes cum Christo, Eph. IV: 15, 16. & adunit fideles inter se, auferendo mutuam repugnantiam omnem animorum, voluntatis & inclinationum, & stabiliendo mutuum eorum consensum & conspirationem, Phil. II: 1, 2. 2 Cor. XIII: 11. Si autem frustra in hoc studio vires consumerit suas; est tamen & manet ipse gloriosus in oculis Dei, animamque saluat suam, Ezech. III: 19, 21.

§. VII.

Quo denique pacto seruus Christi iuste placere queat constitutis in astu tentationum, cum morbis & morte pugnantibus, captiuis ob delicta quæuis in carcerem coniectis, seductoribus & seductis, verbo tetigisse sufficiat. Cum igitur hi omnes vel in statu gratiæ, vel iræ, vel etiam in agone pœnitentiæ seu primæ conuersionis constituti sint, eandem seruus Christi insillere debet viam, quam indoles officii eius ipsi sternit in nisu placendi aliis vel regenitis, vel irrogenitis, vel in lucta primæ conuersionis constitutis, nec ab ea vnquam decedendum. Si vero quo decet iudicio horum omnium perpenderit statum, facile videbit, animas eorundem longe maiori in periculo esse, quam aliorum. Hinc eo grauior & difficilior est obligatio, curandi conditionem harum animarum grauissimam, quod & Deus ideo speci-

a iim vrget, 2. Cor. I: 4. Matth. XXV: 40. Ebr.
 XIII: 3. Jac. V: 19, 20. Ezech. XXXIV: 4 15, 16.
 Joh. X: 12, 13. Zach. XI: 16, 17. ctr. v. 8, 9. Ser-
 uus itaque Christi si viderit auditores suos in æstu
 tentationum, morborum, mortis, vel in captiuitate
 constitutos esse, ostium sibi a Deo apertum esse
 iudicet, libere & cum fructu impios docendi, &
 sistendi eos Deo & sibi placentes, 2 Cor. II: 12. Col.
 IV: 3. Act. XIV: 27. Per eiusmodi enim calami-
 tates, sæpe solet Deus impedimenta & obstacula
 quæuis, ex cordibus præfractorum remouere, &
 auferre repugnantiam inclinationum, easque dirige-
 re ad audiendum verbum suum cum desiderio, & ad
 quærendâ salutem, quam seruus Christi ex mente Dei
 ipsis proponit Job. XXXIII: 15 -- 30. Psal CVII: 17,
 18, 19, 20. Esa. XXVI: 16. XXVIII: 19. Hanc igitur
 opportunitatem, seu occasionem commodam, quam
 Deus iustas ob causas subministrat, seruus Christi
 audissime amplectetur, nec eam prætermittet,
 quin animas diligentia & prudentia, qua par est,
 Deo lucretur. Quanta demum requiratur industria
 & prouida circumspectio in studio placendi sedu-
 ctoribus & seductis, qui vel vita, vel doctrina ve-
 ritati contradicunt, indoles rei indicat. Intra li-
 mites officii hic rite manendum, ne id, quod foro
 competit ciuili, sibi arroget seruus Christi, vel su-
 as ad forum politicorum temere transmittat partes,
 quo se tum Deo tum hisce omnibus inuisum atque
 odio-

odiosum exhibet. Debitum autem ministri respectu horum est, ut fideliter & tenaciter adhaereat fidei sermoni, qui ad doctrinam facit, & sit potens doctrina sana contradicentes conuincere, Tit. I: 9. Ministrum itaque oportet esse potentem, rationibus idoneis & sufficientibus ad omnes conuincendum, qui vel doctrina, vel moribus veritati contradicunt. Tota enim religio Christiana non nisi caritatem & mansuetudinem spirat. Si igitur minister hoc debitum suum neglexerit, & per animi impotentiam ab excandescencia, minarum fulmine, & verborum contumelia se non continuerit, aut statim, ne obseruatis quidem gradibus admonitionum, Matth. XVIII: 15, 16, 17, 18. totam rem decidendam magistratui politico tradiderit: eo ipso non solum habitum serui Christi, sed etiam veri Christiani exiit, proditque spiritum crudelitatis, qui a Christo non est, Luc. IX: 54, 55, 56. Gladius enim, quo Christus & verus eius seruus pro veritate pugnant, non ad femur pendet, sed ex ore ipsorum exit, neque est felle adfectus carnalis tinctus, Apoc. I: 16. XIX: 15. Hinc expedit indolem errorum omnium coram seductoribus & seductis ipsis summa cum diligentia & candore priuatim non tantum detegere, & in apertum proferre, atque argumentis validis eosdem de falitate, & perniciosissimis horum errorum suorum fructibus conuincere, eorumque os iisdem obturare; sed etiam niti,

ti, vt reapse in viam omnes reducantur rectam. Quo effectui dato, placebit & ipse, & opus eius, tum Deo, tum hisce omnibus. Si vero contumaciores ipsi obuenerint seductores & seducti, qui argumenta nec agnoscere, neque verbis vel factis suis a scedando ecclesiam desistere volunt; sed veritati, licet de ea conuicti, modis quibusuis malitiose & contumeliose oblistere pergunt sine spe emendationis: eosdem ad magistratum politicum ablegare fas est, penes quem est facultas turbatores publicæ tranquillitatis coercendi. Dexteritas autem veri serui Christi, quantum in hoc studio ante efficere possit, quam hæc vltima experiatur, efficacia verbi Dei, 1 Cor. II: 4. 2 Cor. VI: 7. Eph. VI: 7 - 10. & experimenta per ministros primæuæ ecclesiæ facta indicant. vide Jos. Binghami antiquit. eccl. Lib. VI. Cap. XXI: §. 9, 10. pag. 373. Specialiora huius argumenti nobilissimi, pro temporis angustia, adferre ex debito non licet. Hisce igitur paucissimis, bone Lector, contenti simus, adeamusque experientiam, magistram etiam huius rei optimam, quæ, dirigente nos Deo per Spiritum suum, huic defectui nostro vbertatem succedere iubebit plenissimam; vt tandem probati in Christo Rom. XVI: 10. rite sciamus, quid cum fructu faciendum, quidue sit o-
mittendum.